

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาการดำเนินงานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน : ศึกษากรณีเฉพาะตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ การจัดการศึกษาปฐมวัย
- ๒.๒ การจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๓ การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๔ สภาพบริบทขององค์กรการบริหารส่วนตำบลวังอ่าง
- ๒.๕ ลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์กับบ้านและชุมชน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ การจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๑.๑ แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาทั่วไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน จึงต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญคือมุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหมายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาและให้มีความอิสระในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ

นโยบายของรัฐบาลได้มีเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีพ และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ ผลักประเทศให้อยู่รอดจากระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา โดยยึดหลักว่าการศึกษาสร้างคน สร้างงาน และสร้างชาติ

สำหรับการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนั้น มีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ประสานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่น เป็นการดำเนินการตามแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ในการจัดการพัฒนาของชาติไปยังท้องถิ่นมากขึ้น โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตาม

ความเหมาะสม ตามความต้องการภายในท้องถิ่นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา ๔๓ มาตรา ๘๑ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการจัดการศึกษาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยให้เป็นอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน^๑

ดังนั้น การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญคือมุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหมายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑.๒ แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย

การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญของงานทุกชนิด ในงานแห่งชีวิต จุดเริ่มต้นเกี่ยวกับการเริ่มชีวิตในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ ๕ ขวบ เป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุก ๆ ช่วงอายุและเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่าง ๆ ให้กับเด็ก เพื่อให้ความพร้อมในการที่จะพัฒนาในระดับต่อไป

ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัย พัฒนาขึ้นโดยแนวคิดต่อไปนี้^๒

แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก

พัฒนาการของมนุษย์ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง ๕ ขวบ

พัฒนาการแต่ละคนมีทฤษฎีและอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้นที่จะพัฒนาไปยังขั้นใด จะต้องเกิดภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการสติปัญญาอธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมของสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ซึ่งเป็นเสมือนเป็นแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

^๑กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้ของมนุษย์ มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์บุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น และเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ตั้งแต่เกิดก่อนจะเข้าสถานศึกษาการจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีที่มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน^๓

แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก

การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือการเล่นอย่างมีจุดหมายเป็นหลักสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก^๔

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย หรือผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุข^๕

แนวคิดพื้นฐานดังกล่าว ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก ต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ ๕ ขวบ จะต้องยึดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงดู ควบคู่กับการให้การศึกษ โดยคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน โดยเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการสื่อสาร และการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย อย่างสมดุล โดนจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มี

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

โอกาสในการพัฒนาตนเอง ตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นคนดี และคนเก่งของสังคมสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือ
จากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน^๖

สรุปได้ว่า แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัยต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่
กับการให้การศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน เพื่อให้เด็กมี
พัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่
เป็นประสบการณ์ตรง เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนา
และสูงสุดตามศักยภาพของตน

๒.๑.๓ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กทุกคน มีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้
อย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้
ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพ
ตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกชั้นอย่างสมดุล และเต็มศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้^๗

๑. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
๒. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความ
แตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กในบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรม
๓. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมตามแผนการและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
๔. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใช้ความสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ
และมีความสุข

๕. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก
แนวทางดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัย^๘ ดังนี้

๑. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์
ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม
สติปัญญาและมีลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่
ที่เด็กจะได้รับ ซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ

๒. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งควรอยู่ในสภาพแวดล้อมด้วย
ธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนต้องสะอาด
อากาศสดชื่น ผ่านคลาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสิ่งทีมาจากธรรมชาติและวัสดุอุปกรณ์
ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง สภาพแวดล้อมใกล้ตัวและโลกที่เด็กอยู่
รวมทั้งการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๗.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗-๘.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘-๙.

๓. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จัก และเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ครูดูแลรับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมาะสม นอกจากนี้ ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงการใช้เทคนิค การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก

๔. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการ ที่ว่าหนึ่งแนวคิด เด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสม

๕. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กควรสังเกต และประเมินทั้งพัฒนาการของตนเองและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ หรือในผลที่ได้จากการสังเกต สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งจะช่วยครูผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรม ชี้ให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคลว่าไม่ต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน และยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

๖. ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตขึ้นมา ครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ และผู้ปกครองเด็กต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกัน รับผิดชอบมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน^๔

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยควรส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกชั้นอย่างสมดุล และเต็มศักยภาพ

๒.๑.๔ จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างหลากหลายไปจากการศึกษาระดับอื่น โดยมีรูปแบบและจุดมุ่งหมายที่จัดแตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการ นโยบายหรือหลักปรัชญาการศึกษาของแต่ละหน่วยงานที่จัด แต่อย่างไรก็ดี จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมควรมีเป้าหมายเดียวกัน คือ ควรเน้นการพัฒนาเด็กทุก ๆ ด้าน (Whole Child) ซึ่งการให้การศึกษอบรมและเลี้ยงดูเด็กในระดับปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมย่อมมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง เพราะถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้องเหมาะสมจะส่งผลผลิตและเป็นรากฐานต่อพัฒนาการและการศึกษาระดับอื่นด้วย ชีวิตในช่วงวัยเด็กตอนต้นหรือระยะปฐมวัยมักเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างเด็กอายุแรกเกิดจนถึงเริ่มชั้นประถมศึกษาจะมีผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กและเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาเด็กในวัยต่อไป ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับนี้จึงควรเป็นการจัดการศึกษาที่จะเสริมสร้างพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็ก

^๔กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒-๑๔.

ให้มีความพร้อมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานอบรมเลี้ยงดูเด็กระดับก่อนประถมศึกษาต่างๆ เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือโรงเรียนอนุบาล เป็นสถานที่ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ที่ไม่ต่างนอกเหนือจากสิ่งที่ได้รับจากบ้าน และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพไปพร้อมๆ กัน ด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับปฐมวัยไม่ใช่เพียงแต่เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าเรียนต่อในประถมศึกษาเท่านั้น แต่การเป็นการช่วยเด็กให้มีชีวิตสมบูรณ์แบบตามที่เด็กปฐมวัยพึงจะมี เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่พร้อมจะเรียนรู้ ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องมียุทธวิธีให้เหมาะสมเพื่อให้เด็กดำรงชีวิตในวัยเริ่มต้นด้วยความสุขและมีพัฒนาการด้านต่างๆ ไปได้อย่างเต็มที่^{๑๐}

จากหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่กล่าวไว้ข้างต้นได้นำมาสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งมีการกล่าวไว้อย่างหลากหลายดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการพัฒนาเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี ไว้ว่าการพัฒนาเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี นั้น มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๑. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
๒. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้ อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์

กัน

๓. มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
๔. มีคุณธรรมจริยธรรมและจิตใจที่ดีงาม
๕. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
๖. ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัย
๗. รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย
๘. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๙. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
๑๐. มีความสามารถในการคิดและการแก้ไขปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
๑๑. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
๑๒. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี ทั้ง ๑๒ ข้อที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี นั้นเน้นการพัฒนาโดยองค์รวม คือการพัฒนาทั้ง ๔ ด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยที่จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย อย่างไรก็ตามการที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้จะต้อง

^{๑๐}เยาวพา เดชะคุปต์, การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: แม็ค, ๒๕๔๒),

อาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและมีบทบาทโดยตรงในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก^{๑๑}

เยาวพา เดชะคุปต์ ก็ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยไม่ใช่เพียงแต่เป็นการเตรียมให้พร้อมที่จะเข้าเรียนต่อในระดับประถมศึกษาเท่านั้น จุดมุ่งหมายที่เหมาะสมควรมีเป้าหมายเดียวกันคือควรเน้นการพัฒนาเด็กในทุกๆ ด้าน (Whole child)^{๑๒}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่ควรเน้นการพัฒนาเด็กทุกๆ ด้านและเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาเด็กในวัยต่อไป ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับนี้จึงควรเป็นการจัดการศึกษาที่จะเสริมสร้างพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กให้มีความพร้อมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๒.๒ การจัดการศึกษาโดยองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น

๑ ความเป็นมา

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทให้รับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ได้บัญญัติในมาตรา ๔๑ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้การศึกษาปฐมวัยหรือก่อนประถมศึกษาเป็นหน้าที่ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้บัญญัติในมาตรา ๘๐ ให้รัฐคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ^{๑๓}

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กล่าวถึงนโยบายการจัดการศึกษา ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๙) ในระดับปฐมวัยว่าเป็นการจัดการศึกษาให้เด็ก

^{๑๑}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ (สำหรับเด็กอายุ ๓ – ๕ ปี), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

^{๑๒}เยาวพา เดชะคุปต์, การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๑๓}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

ปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการตามความพร้อมและความต้องการของประชาชน เพื่อให้เด็กปฐมวัยเจริญเติบโตและมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยและ เต็มศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา^{๑๔}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้กับเด็กปฐมวัยในท้องถิ่น โดยการจัดบริการการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้าน

การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ดูแล รับผิดชอบตนเอง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีศักยภาพความรู้ ความสามารถ และเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงเป็นบริการสาธารณะที่รัฐจะต้องจัดบริการให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยการปกครองที่ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐ จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐ ในการดูแลรับผิดชอบความเป็นอยู่และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน กฎหมายจึงได้บัญญัติให้การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ประการหนึ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการ และหน่วยงานของรัฐต้องถ่ายโอนภารกิจดังกล่าวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ^{๑๕}

ระบบการบริหารจัดการศึกษาท้องถิ่น

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติไว้ในกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน ในขณะที่การจัดการศึกษาเป็นบริการสาธารณะที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการกระทรวงมหาดไทย จึงต้องรับผิดชอบการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย โดยให้จังหวัดเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค ทำหน้าที่กำกับดูแล และประสานการแก้ไขปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกำกับดูแลให้การบริหารจัดการศึกษาสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐและถูกต้องตามกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบจะยึดหยุ่นของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแม่บทและพัฒนาสาระหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นและ

^{๑๔}กรมอนามัย, คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์เด็กเล็กน่ายุ, (กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๒.

^{๑๕}กองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลวังอ่าง, คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังอ่าง, (นครศรีธรรมราช: ชะวอดการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒-๑๓.

ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ นโยบายการจัดการศึกษาท้องถิ่น จึงมุ่งส่งเสริมการพัฒนาความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษา ให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพและสอดคล้องกับความเป็นจริงของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

๒.๓ การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงาน ซึ่งมีการดำเนินงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาลหรือเมืองพัทยาที่ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพร้อมรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาตามศักยภาพและได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป สำหรับการดำเนินงานดังกล่าวได้รวบรวมและจัดทำขึ้น จำแนกออกเป็นการดำเนินงาน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน รายละเอียดดังนี้

๒.๓.๑ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ

ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานจัดการศึกษาด้านนโยบายและจัดทำแผนดำเนินงานงบประมาณหัวหน้าศูนย์ตั้งใจในการปฏิบัติงานด้วยความรัก ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลเด็กอย่างเหมาะสม มีการควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักวิชาการหัวหน้าศูนย์มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรและการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบาย โดยมีผู้ที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการดำเนินการด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ดังนี้

พนมไพร คำขจร^{๑๖} ได้กล่าวว่า งานบุคลากรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องอาศัยบุคคลเป็นหลัก หากมีการวางตัวบุคคลที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ จะทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรประสบความสำเร็จได้

^{๑๖}พนมไพร คำขจร, “การศึกษาความพึงพอใจของพนักงานครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สำนักงานบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๐.

กมล อิ่มสำราญ^{๑๗} ได้กล่าวว่า งานบุคลากรเป็นกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเกี่ยวกับคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ อย่างมีกระบวนการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

หวน พินรุพันธ์^{๑๘} ได้กล่าวว่าการบริหารบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับตัวบุคคลขององค์กรหรือหน่วยงานทางการศึกษา นับตั้งแต่การสรรหาบุคคลมาปฏิบัติงาน การบรรจุการแต่งตั้ง การพัฒนาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงานไปจนถึงการพิจารณาให้บุคคลพ้นจากงาน

สรุปได้ว่า ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ หมายถึง การวางตัวบุคคลที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถอย่างมีกระบวนการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบุคลากรไว้ ดังนี้

๑. การดำเนินงานด้านบุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็กประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด เป็นต้น โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้^{๑๙}

๑. ด้านคุณสมบัติ

๑.๑ คุณสมบัติของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานปลัด ผู้อำนวยการกอง หัวหน้าส่วนการศึกษา ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญดังนี้

ก) มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานด้านการศึกษาและพัฒนาเด็กเล็ก

ข) มีนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

^{๑๗}กมล อิ่มสำราญ, “คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตมาพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สำนักงานบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑.

^{๑๘}หวน พินรุพันธ์, การบริหารการศึกษา นักบริหารมืออาชีพ, (นนทบุรี: พินรุพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

^{๑๙}กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

๑.๒ คุณสมบัติของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และควรมีคุณสมบัติดังนี้^{๒๐}

ก) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปสาขาวิชาเอก อนุบาลศึกษาหรือปริญญาอื่นๆ ที่คณะกรรมการขององค์กรส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยและไม่น้อยกว่า ๒ ปี

ข) คุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

ค) เป็นผู้รับรองโภชนาการและอาหารเป็นอย่างดี

ง) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็กหรือละเมิดสิทธิเด็ก

จ) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นการละโทษหรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

ฉ) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่ใช่ผู้ติดยาเสพติด

๑.๓ คุณสมบัติของผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรฐานทั่วไป หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ และควรมีคุณสมบัติ^{๒๑} ดังนี้

ก) มีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

ข) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

ค) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็กหรือละเมิดสิทธิเด็ก

ง) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้ติดคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

จ) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่ใช่ผู้ติดยาเสพติด

ฉ) มีระดับวุฒิภาวะ และบุคลิกลักษณะเหมาะสม ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความอ่อนโยน เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ไปสู่การดูแลเด็กเล็กอย่างเหมาะสม

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

ช) เป็นบุคคลที่มีความรักเด็ก มีอุปนิสัยสุ่มเยือกเย็น และมีความขยัน
อดทน

ซ) มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี

๑.๔ ผู้ประกอบการอาหาร มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้^{๒๒}

มีคุณสมบัติเกี่ยวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ และควรมีความรู้เรื่องโภชนาการและอาหารเป็นอย่างดี

๑.๕ ผู้ทำความสะอาด มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

๒. ด้านบทบาทหน้าที่

๒.๑ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้^{๒๓}

ก) สำรวจความต้องการของชุมชน ในการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ข) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น

ค) จัดทำแผนงานโครงการและงบประมาณในการจัดตั้ง และสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งจัดทำสถิติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

ง) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จ) จัดทำระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ฉ) กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

ช) ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

๒.๒ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากร และการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด^{๒๔}

๒.๓ ผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทหน้าที่^{๒๕} ดังนี้

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕

ก) ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัย

ข) ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จาก สิ่งของและผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่รวมทั้งการ ปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และกริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก

ค) สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการต่างๆ ของ เด็ก เพื่อจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหา สาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทันที่

ง) จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุก ด้าน ทั้งภายในและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัยและเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

จ) ประสานความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกใน ครอบครัว ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและ สมาชิกในครอบครัวเพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

ฉ) มีการพัฒนาการตนเองในทางวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และ พัฒนาการตนเองอยู่เสมอ ดังนี้

(ก) การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการ และทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลง ด้านความรู้และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิก และการจัดตั้งชมรมเครือข่าย สำหรับผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ผู้ดูแลเด็ก

(ข) การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ เช่น การพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและจริยธรรม โดยเน้นการพัฒนาตนเอง การรู้จักตนเองและผู้อื่น การสื่อสาร และการ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

ช) รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูล ความรู้ และเครือข่ายการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนงานในก้นต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน ดังนี้

(ก) หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย (กรมการพัฒนา ชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรม พัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงแรงงาน) (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือ แรงงาน) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนัก บริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏ) กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัย กรมสุขภาพจิต) กระทรวงวัฒนธรรม (กรมการศาสนา) กระทรวงกลาโหม (กองทัพบก) เป็นต้น

(ข) องค์กรเอกชน สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ เช่น สมาคม วาย ดับเบิลยู ซี เอ มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิช่วยเหลือเด็กยากจน ซี ซี เอฟ ในประเทศไทย สภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ องค์กรยูนิเซฟ เซฟเดอะчилเดรน ยู เอส เอ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ สหทัยมูลนิธิ มูลนิธิดวงประทีป เป็นต้น

(ค) แหล่งข้อมูลความรู้ในชุมชน เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็กในนิคมต่าง ๆ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน (สำนักงานปลัดปลัดกระทรวงแรงงาน) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่าง ๆ โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน ศูนย์สื่อประจำหมู่บ้านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์บริการสาธารณสุข ศูนย์สงเคราะห์เด็ก ปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน (กรุงเทพมหานคร) ข้าราชการครู หรือข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ทรงความรู้ หรือที่เกษียณอายุแล้ว เป็นต้น

ข) ผู้ประกอบอาหาร ควรมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะถูกอนามัย และโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย รวมทั้งการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การจัดสถานที่เตรียมและปรุงอาหาร จัดเครื่องสุขภัณฑ์เครื่องครัวสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีสวัสดิการขยะถูกสุขลักษณะ

ฅ) ผู้ทำความสะอาด ควรมีบทบาทหน้าที่ในการทำความสะอาด ดูแลรักษา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งภายในและภายนอกอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก^{๒๖}

๓. ด้านการบริหารจัดการ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งออกตามความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติไว้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติไว้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัย หรือก่อนประถมศึกษา เป็นหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชน ผู้ปกครอง ได้รับบริการเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้^{๒๗}

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

๑. นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยความร่วมมือของชุมชนเพื่อกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย และเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป

๒. เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

๓. วัตถุประสงค์

ก. เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มศักยภาพ

ข. เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุกๆ ด้านแบบองค์รวม ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

ค. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานการเรียนรู้และพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี

ง. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

จ. เพื่อแบ่งเบาภาระ การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง ที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

ฉ. เพื่อให้การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

๔. การตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีสถานที่ อาคารและดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

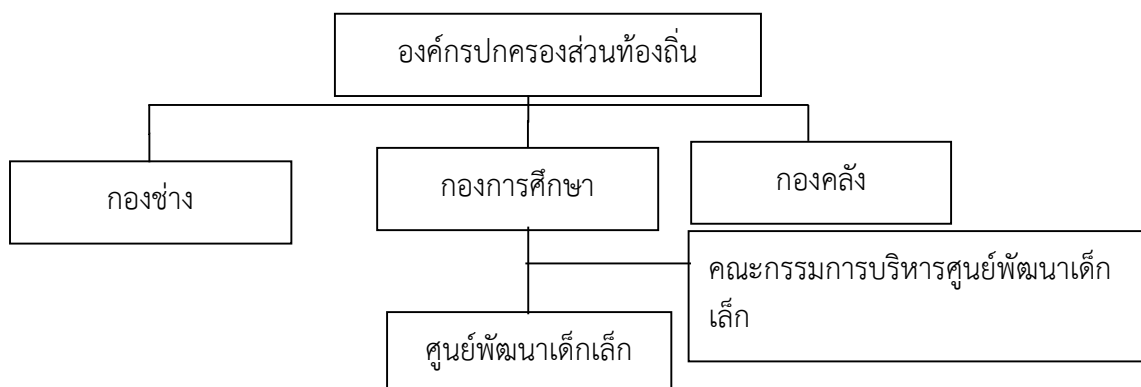
ก. สำรวจความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้

ก) ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์

ข) ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียนควรมีเด็กที่รับบริการ อายุ ๓ - ๕ ปี ไม่น้อยกว่า ๒๐ คนขึ้นไป

ค) ความต้องการให้ศูนย์จัดบริการ

ข. รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แผนภาพที่ ๒.๑ รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก^{๒๘}

๒.๓.๒ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

ในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย มีผู้ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการไว้ดังนี้

พนม คำขจร^{๒๙} ได้กล่าวว่า อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หวน พินรุพันธ์^{๓๐} ได้กล่าวว่าความปลอดภัย เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย การให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์ของอาคาร เช่น ราวบันได กันสาด แผงสวิทช์ รวมไฟฟ้าบนประตู กระชกใส การให้ความรู้เกี่ยวกับแผ่นดินไหว สิ่งนี้อาจเป็นภัยแก่นักเรียน การป้องกันภัยจากการจลาจล ภายในบริเวณโรงเรียนที่กว้างขวางมีถนนมีอาคารเรียนมีหลายหลัง ควรจัดระบบจราจรให้ปลอดภัย รวมทั้งการขึ้นรถลงเรือและการเดินข้ามถนนหน้าโรงเรียน อีกทั้งการป้องกันเพลิงไหม้ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการป้องกันเพลิงไหม้ การให้นักเรียนมีความรู้ในการดับเพลิง การหนีไฟเมื่อเกิดเพลิงไหม้

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น^{๓๑} ได้ให้ความหมายของการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ไว้กล่าวคือ การดำเนินงานที่เกี่ยวกับ การวางแผน การ

^{๒๘}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

^{๒๙}พนมไพร คำขจร, “การศึกษาความพึงพอใจของพนักงานครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สำนักงานบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๐.

^{๓๐}หวน พินรุพันธ์, การบริหารการศึกษา นักบริหารมืออาชีพ, (นนทบุรี: พินรุพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๘.

^{๓๑}กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕-๒๐.

บริหารจัดการ ดูแล ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานในอาคารสถานที่ การจัดหาทุนงบประมาณเพื่อการพัฒนา การปรับปรุงอาคารสถานที่ การกำหนดมาตรฐานดูแลรักษาความสะอาดและความปลอดภัย การกำหนดกฎเกณฑ์การใช้อาคารสถานที่ การจัดและปรับปรุงภูมิทัศน์ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารจัดสถานที่สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม การวางมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่ จัดทำแผนส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย กำหนดมาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ดังนี้

๑. ด้านอาคารสถานที่

๑.๑ ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ที่มีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงอันตราย ได้แก่ บริเวณถ่ายแกล้ง น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษมลภาวะ ทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะอุบัติเหตุต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็นและเหมาะสม^{๓๒}

๑.๒ จำนวนชั้นของอาคาร

ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำกัดชั้นไม่เกิน ๒ ชั้น นับจากพื้น กาดสูงกว่า ๒ ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสมและความสูงของตัวห้อง ไม่ควรน้อยกว่า ๒.๔๐ เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

๑.๓ ทางเข้า-ออก และประตูหน้าต่าง

ทางเข้า-ออกตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใดๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้าออก ๒ ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ ๘๐ เซนติเมตร

๑.๔ ประตู-หน้าต่าง

ประตู-หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ ๘๐ เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้ บริเวณประตู-หน้าต่างไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใดๆ มาปิดกั้นทางช่องลม และแสงสว่าง

๑.๕ พื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอยต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหารและการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉพาะประมาณ ๒.๐๐ ตารางเมตร ต่อเด็ก ๑ คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมของเด็กอาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมหลากหลาย โดยใช้พื้นที่เดียวกันต่าง

^{๓๒} กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

เวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายห้องเรียนหรือความเหมาะสมและข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

๑.๕.๑ บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ ๒.๐๐ ตารางเมตรต่อเด็ก ๑ คน โดยมีแนวทางในการจัดการดำเนินการ^{๓๓} ดังนี้

ก) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดโปร่ง ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่าง ไม่จ้าเกินไป

ข) อุปกรณ์เครื่องนอนต้องมีความสะอาด โดยนำไปปิดฝุ่น ตากแดด อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

ค) จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคนโดยเขียนหรือปักชื่อไว้ไม่ใช้ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค

ง) ต้องหมั่นตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่างๆ มารบกวน ในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน

๑.๕.๒ บริเวณพื้นที่สำหรับเล่นและการพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ร่วมกันและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์หรือการอ่านหนังสือเล่นต่อท่อนไม้ที่ต้องการมุมเงียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่เลอะหรือเปียกต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์เครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

๑.๕.๓ บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรงและใช้งานได้ดี^{๓๔}

๑.๕.๔ บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม^{๓๕}

๑.๕.๕ บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะดวก และความปลอดภัยเป็นหลัก

๑.๕.๖ บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรง

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

พื้นที่ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีส่วนที่เพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวกและพื้นไม่ลื่น

๑.๕.๗ ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย ๑ แห่งต่อเด็ก ๑๐-๑๒ คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็กโดยฐานส้วมเด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตู จะต้องไม่ใส่กลอน หรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้ด้วยจากภายนอก และไม่ควรไกลจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่เป็นที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก

๑.๕.๘ ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหารหรือการนอน คำนึงถึงความสะดวก และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว ต้องมีใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า ๑ ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุด มีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า ๒.๔๐ เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่าอาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

๑.๕.๙ บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูล จะต้องมีส่วนที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกอาคาร โดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

๑.๕.๑๐ บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วง ไม่น้อยกว่า ๑.๐๐ เมตร ลูกตั้งของบันได สูงไม่เกิน ๑๗.๕๐ เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า ๒๐.๐๐ เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราวและลูกกรงไม่น้อยกว่า ๙๐.๐๐ เซนติเมตร มีราวเดี่ยว เหมาะสำหรับเด็กได้เกาะบันได และระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน ๑๗.๐๐ เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรจะมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ^{๓๖}

๒) ด้านสิ่งแวดล้อม

(๑) ภายในอาคาร

ก. แสงสว่าง

ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติสม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า ๒-๓ ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะตึงเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

ข. เสียง

เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกินไป (ระหว่าง ๖๐ - ๘๐ เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

ค. การถ่ายเทอากาศ

ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง และช่องลมรวมกันแล้ว ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มี

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

มลพิษ ต้องติดตั้งเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศ อย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

ง. สภาพพื้นที่ภายในอาคาร

ต้องไม่ลื่น และไม่ชื้นแฉะ ควรเป็นพื้นไม้ หรือปูด้วยวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

(๒) ภายนอกอาคาร

ก. รั้ว

ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็กและควรมีทางเข้า – ออก ไม่น้อยกว่า ๒ ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า ๒.๐๐ เมตร

ข. สภาพแวดล้อมและมลภาวะ

ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการกำจัดสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

ค. พื้นที่เล่นกลางแจ้ง

ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า ๒.๐๐ ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก ๑ คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่นๆ ได้ ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่ม แทนโดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่นๆ ที่เหมาะสม

ง. ระเบียง

ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า ๑.๕๐ เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า ๑.๗๕ เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า ๗๐.๐๐ เซนติเมตร นอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก^{๓๗}

๓) ด้านความปลอดภัย

(๑) มาตรการป้องกันความปลอดภัย

ก. ติดตั้งอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร

ข. ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย ๑ เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร

ค. ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า ๑.๕๐ เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมียาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

ง. หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ หรือเหล็คมคม

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

จ. จัดให้มีตุ้มยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

ฉ. ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ – ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมีหรือน้ำยา ทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

ช. ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

ซ. มีระบบการล็อคประตูในการเข้า – ออก นอกบริเวณอาคาร สำหรับเจ้าหน้าที่เปิด ปิดได้ ควรมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบอาหาร ควรมีประตูเปิด – ปิด ที่ปลอดภัย

ณ. ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันสุขอนามัย

ญ. มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อสารการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

ข. เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง^{๓๘}

(๒) มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

ก. มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่าปีละ ๑ ครั้ง

ข. มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติเหตุ และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

ค. มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่างๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล เพื่อไว้ติดต่อได้อย่างทันท่วงทีกรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาล ติดประจำไว้เปิดเผย

ง. มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพิจารณาของเด็กประจำไว้ กรณีอาจต้องพาเด็กไปพบแพทย์

สรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ต้องกำหนดมาตรการเพื่อดูแลรักษาความสะอาดและความปลอดภัย การกำหนดกฎเกณฑ์การใช้อาคารสถานที่ การจัดและปรับปรุงภูมิทัศน์ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารจัดทำแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม การวางมาตรการรักษาความปลอดภัย อาคารสถานที่ จัดทำแผนส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย กำหนดมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

๒.๓๓. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

สำหรับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านวิชาการและกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พนมไพร คำจร^{๓๙} ได้กล่าวถึงงานวิชาการว่าเป็นงานหลัก เป็นหัวใจของการทำงานในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผลผลิต คือ นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งขอบข่ายของงานวิชาการประกอบด้วย ๑) งานธุรการทางวิชาการ ๒) งานจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓) งานส่งเสริมวิชาการ ๔) งานกลุ่มประสบการณ์ ๕) งานวัดและประเมินผล

หวน พินธุพันธ์^{๔๐} ได้กล่าวถึงงานวิชาการว่า เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การประเมินผล การวัดผลและการนิเทศการสอน

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น^{๔๑} ได้กล่าวถึงมาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไว้ว่า การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการใช้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน^{๔๒} ดังนี้

๑) คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- (๑) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- (๒) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- (๓) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- (๔) มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- (๕) ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
- (๖) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- (๗) รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและความเป็นไทย
- (๘) อยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

^{๓๙}พนมไพร คำจร, “การศึกษาความพึงพอใจของพนักงานครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา (สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ๒๕๕๑), หน้า ๔๑.

^{๔๐}หวน พินธุพันธ์, *การบริหารการศึกษา นักบริหารมืออาชีพ*, (เนทบุรี: พินธุพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

^{๔๑}กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐.

^{๔๒}กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, *คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑-๒๕.

(๙) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

(๑๐) มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

(๑๑) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

(๑๒) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

๒) คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

(๑) พัฒนาการด้านร่างกาย

ก. อายุ ๓ ปี ได้แก่ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้นกระโดดด้วยเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ เป็นต้น

ข. อายุ ๔ ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ กระฉับกระเฉง ไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

ค. อายุ ๕ ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้ก้ำมือน้อยได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือก รongเท้า ฯลฯ

(๒) พัฒนาการอารมณ์ และจิตใจ

ก. อายุ ๓ ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

ข. อายุ ๔ ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เป็นต้น

ค. อายุ ๕ ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

(๓) พัฒนาการด้านสังคม

ก. อายุ ๓ ปี ได้แก่ รับประทานอาหารด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้ รู้จักรอคอย เป็นต้น

ข. อายุ ๔ ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปเข้าส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น

ค. อายุ ๕ ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

(๔) พัฒนาการด้านสติปัญญา

ก. อายุ ๓ ปี ได้แก่ สำนวนสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนใจโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่างๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย^{๔๓} เป็นต้น

ข. อายุ ๔ ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง

ค. อายุ ๕ ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิ่น รส เสียง สี รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ-สกุล อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ-เล่าเรื่องได้ สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น

๓) การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ ๓-๕ ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

(๑) หลักการจัดประสบการณ์

ก. จัดประสบการณ์เล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมและอย่างต่อเนื่อง

ข. เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

ค. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและผลผลิต

ง. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

จ. ให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมในการพัฒนาเด็ก

(๒) แนวทางการจัดประสบการณ์

ก. จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ

ข. จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ตามประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ได้ เคลื่อนไหว สำนวน เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ค. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

^{๔๓}กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑.

ง. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม วางแผนตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

จ. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน

ฉ. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

ช. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ซ. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

ณ. ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินการพัฒนาการ

ญ. จัดทำสารนิเทศ ด้วยการรวบรวมเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

๔) การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี สามารถนำมาจัดกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ ซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

(๑) หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

ก. กำหนดระยะเวลาการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

ข. กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า ๒๐ นาที

ค. กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกาย ควรจัดกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป^{๔๔}

(๒) ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่นำมาจัดในแต่ละวัน มีความครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

^{๔๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

ก. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้ เด็กเล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

ข. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและขา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่น สัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สี เทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

ค. การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมี ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเองรับผิดชอบซื้อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

ง. การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรัก การทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและ ทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

จ. การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาดูแลเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่าง หลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่หรือ รายบุคคล

ฉ. การสนทนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความสามารถในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทาง ภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทาง ภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

ช. การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยให้ กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่าง อิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่น ก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่างๆ^{๔๔}

^{๔๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

๕) โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก พัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ ๕ หมู่^{๔๖}

ประเทศไทย แบ่งอาหารชนิดต่างๆ ที่รับประทานเป็น ๕ หมู่ เพื่อเป็นแนวทางง่ายๆ ที่ใช้แนะนำการรับประทานอาหารว่าควรกินให้ครบ ๕ หมู่ โดยอาหารในหมู่เดียวกัน สามารถกินทดแทนกันได้ เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารต่างๆ ครบถ้วนและเพียงพอ เพื่อการมีภาวะโภชนาการที่ดี อาหาร ๕ หมู่ ประกอบด้วย

หมู่ที่ ๑ เนื้อสัตว์ ไข่ นม และถั่วเมล็ดแห้ง

อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารโปรตีนเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้ง วิตามิน และแร่ธาตุ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการสร้างเซลล์กล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อ กระดูก ภูมิคุ้มกันโรค ฮอโมน เอนไซม์ และใช้เป็นแหล่งพลังงานของร่างกาย เมื่อร่างกายได้รับสารอาหารคาร์โบไฮเดรตและไขมันไม่เพียงพอ

หมู่ที่ ๒ ข้าว แป้ง เผือก มัน และน้ำตาล

อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารคาร์โบไฮเดรตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้พลังงานแก่ร่างกาย เช่น ทำให้เดินไปไหนมาไหนได้ ทำงานได้ ถ้ารับประทานอาหารพวกนี้ในปริมาณมากเกินไปเกินความต้องการของร่างกาย สารอาหารคาร์โบไฮเดรตก็จะถูกเปลี่ยนไปอยู่ในรูปไขมันและสะสมในร่างกาย

หมู่ที่ ๓ ผักต่างๆ เช่น ผักบุ้ง ตำลึง คื่นช่าย ฟักทอง ถั่วฝักยาว ฯลฯ

หมู่ที่ ๔ ผลไม้ต่างๆ เช่น กล้วย ส้ม มะม่วง สับปะรด ขนุน ลางสาด ฯลฯ

ผักและผลไม้ เป็นแหล่งของสารอาหารจำพวกวิตามิน และแร่ธาตุ เช่น วิตามิน บี ๒ วิตามินบี ๖ กรดโฟลิก วิตามินซี วิตามินเอ วิตามินอี โปแตสเซียม แมกนีเซียม ทองแดง และแคลเซียม มีหน้าที่หลักในการช่วยให้อวัยวะต่างๆ ในร่างกายทำงานได้ตามปกติ และชะลอความเสื่อมของร่างกาย นอกจากนี้ ผักและผลไม้ยังอุดมไปด้วยเส้นใยอาหาร และสารพฤกษเคมี ซึ่งอาจช่วยป้องกันโรคมะเร็งบาง ชนิดได้

หมู่ที่ ๕ ไขมันต่างๆ เช่น ไขมันจากสัตว์และไขมันจากพืช

อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารไขมัน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้พลังงานที่ใช้ประจำวันและยังเป็นพลังงานสะสมที่ร่างกายสามารถนำมาใช้เมื่อจำเป็น ถ้าเรากินอาหารที่มีสารอาหาร ไขมันมากเกินไปเกินความต้องการของร่างกาย จะถูกเก็บสะสมในรูปไขมันตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้ง เป็นบริเวณหน้าท้องและสะโพก

เด็กปฐมวัยควรได้ดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอทุก ๔๕ นาที เพื่อให้สมองสามารถเรียนรู้ได้เต็ม ศักยภาพ

การปรุงอาหารต้องใช้เครื่องปรุงที่มีส่วนประกอบของไอโอดีนด้วยทุกครั้ง เช่น เกลือไอโอดีน น้ำปลาไอโอดีน

ใน ๑ สัปดาห์ควรจัดอาหารให้มีธาตุเหล็กประมาณ ๑-๒ มื้อ ๔๔

^{๔๖}กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๑), หน้า ๔๓.

สารอาหารที่จำเป็นสำหรับเด็ก^{๔๗}

สารอาหารหลักที่เด็กต้องการ คือ คาร์โบไฮเดรตและไขมันซึ่งเป็นสารอาหารที่ให้พลังงานและโปรตีนเป็นสารอาหารที่ช่วยในการเจริญเติบโตและเสริมสร้างเนื้อเยื่อ เราจะได้โปรตีนจาก เนื้อสัตว์ต่างๆ ไข่ นม และถั่วเมล็ดแห้ง เด็กเล็กมีความต้องการพลังงานและสารอาหารต่อน้ำหนักตัว มากกว่าผู้ใหญ่ หากได้รับพลังงานไม่เพียงพอ ร่างกายจะนำโปรตีนไปใช้เป็นพลังงาน ทำให้โปรตีนไม่ถูกนำไปใช้ในเรื่องการเจริญเติบโต ทำให้เด็กเตี้ย แคระแกร็น และอาหารสำหรับเด็กควรมีไขมันเป็นส่วนประกอบในปริมาณที่พอเหมาะเพื่อให้ได้รับกรดไขมันที่จำเป็น นอกจากนั้นยังมีสารอาหารอื่นๆ ที่มี ความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเด็กได้แก่

๑) แคลเซียม แร่ธาตุที่สำคัญที่ช่วยในการสร้างกระดูกและฟันให้แข็งแรงและยังมีหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับการทำงานของระบบประสาท กล้ามเนื้อรวมทั้งกล้ามเนื้อหัวใจ การแข็งตัวของเลือดเมื่อมีบาดแผล วัยเด็กเป็นวัยที่ร่างกายต้องการแคลเซียมมาก เนื่องจากมีภาวะสร้างกระดูกมาก ช่วยให้มีการสะสมแคลเซียมในกระดูกมากขึ้น แหล่งอาหารที่มีแคลเซียมมาก ได้แก่ นม เนยแข็ง ปลาเล็กปลาน้อย ปลากระป๋อง กุ้งฝอย เต้าหู้ ผักใบเขียว

๒) ไอโอดีน เป็นแร่ธาตุที่สำคัญ เพราะถ้ามีการขาดในหญิงตั้งครรภ์จะทำให้เด็กที่เกิดมามีสติปัญญาด้อย โดยอาหารที่เป็นแหล่งของไอโอดีน ได้แก่ อาหารทะเล คือ ปลา ปู กุ้ง หอย ปลาหมึก และเกลือเสริมไอโอดีน โดยใช้ในการปรุงอาหาร

๓) วิตามินเอ มีหน้าที่ในการเสริมสร้างเนื้อเยื่อและระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย แหล่งอาหารของวิตามินเอ ได้แก่ ตับ ผักใบเขียว และผักที่มีสีเหลือง เช่น ผักบุ้ง ตำลึง ฟักทอง แครอท ส่วน ในผลไม้ได้แก่ มะละกอสุก มะม่วงสุก

นอกจากสารอาหารต่าง ๆ ที่จำเป็นตามข้างต้นแล้ว ยังได้รับสารอาหารอื่น ๆ เช่น วิตามิน ๑ วิตามิน ๒ วิตามิน บี ๖ วิตามิน บี ๑๒ กรดโฟเลต รวมทั้งแร่ธาตุ ฟอสฟอรัส โซเดียม โพแทสเซียม สังกะสี

การติดตามผลการดำเนินงานโภชนาการ^{๔๘}

หลังจากที่ให้คำแนะนำกับพ่อแม่/ผู้ปกครองเด็ก และดำเนินการส่งเสริมภาวะโภชนาการหรือแก้ไขปัญหาลแล้ว จะต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานนั้น เพื่อดูว่าวิธีการส่งเสริมภาวะ โภชนาการหรือแก้ไขปัญหานั้นได้ผลเป็นอย่างไร

๑) ในกรณีที่เด็กมีการเจริญเติบโตดี ติดตามโดยชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงตามปกติ

๒) ในกรณีที่เด็กอยู่ในระดับเสี่ยง ต่อการขาดอาหาร (น้ำหนักค่อนข้างน้อย ค่อนข้างเตี้ย ค่อนข้างผอม หรือเสี่ยงต่อภาวะอ้วน (เริ่มอ้วนหรืออ้วน) ให้ติดตามโดยการชั่งน้ำหนักทุกเดือนและวัด ส่วนสูงทุก ๓ เดือน เมื่อชั่งน้ำหนัก-วัดส่วนสูงแล้ว นำน้ำหนักส่วนสูงมาจุดลงในกราฟฯ ทั้ง ๓ ตัวชี้วัด เพื่อดูว่า

- เด็กมีแนวโน้มการเจริญเติบโตเป็นอย่างไร

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

- ภาวะโภชนาการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

เด็กอาจมีภาวะโภชนาการเหมือนเดิม แต่เส้นการเจริญเติบโตของเด็กเปลี่ยนแปลงให้ ดูด้วยว่า เปลี่ยนไปในทิศทางดีขึ้น เท่าเดิม หรือแย่ลง (รายละเอียดดูในหัวข้อแปลผล และแจ้งผล) ในกรณีที่ เส้นทางการเจริญเติบโตของเด็กเปลี่ยนแปลงดีขึ้น แสดงว่า การกินอาหารดีแล้ว หรือวิธีการแก้ไขปัญหานั้น ดีแล้ว ให้ทำต่อไป

ในกรณีที่เส้นการเจริญเติบโตของเด็กไม่เปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางแย่ลง แสดงว่าการกินอาหารของเด็กยังไม่เพียงพอ หรือวิธีการแก้ไขนั้น ยังไม่ดีต้องปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ไข ใหม่

สรุปได้ว่า การดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ต้องพัฒนาคุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ ๑๒ ประการ คุณลักษณะตามวัย (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) รวมทั้งการจัดประสบการณ์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก

๒.๓.๔ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

นงรัตน์ ศรีพรหม^{๔๙} ได้กล่าวว่าโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีกิจกรรมหลากหลายที่โรงเรียนสามารถจัดให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

พงษ์ธร ธัญญสิริ^{๕๐} ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่ง มวลชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของที่ส่งเสริมของส่วนรวม ซึ่งมวลชนที่เข้าร่วมได้ใช้ ความพยายามส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อ กิจกรรมนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเกี่ยวข้องของกิจกรรมต่างๆ ของมวลชนในกิจกรรมต่างๆ

กรมวิชาการ^{๕๑} ได้กล่าวว่า พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้ารับ การศึกษาของบุตรเพราะพ่อแม่ของเด็กทุกคนเป็นครูคนแรกของลูก มีส่วนช่วยสนับสนุนปัจจัยการ เรียนของเด็กในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนขาดแคลน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

^{๔๙}นงรัตน์ ศรีพรหม, “โรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน”, วารสารวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: องค์การคำของคุรุสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

^{๕๐}พงษ์ธร ธัญญสิริ, การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗.

^{๕๑}กรมวิชาการ, ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้ความหมายไว้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนงบประมาณ หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมาส่วนร่วมของชุมชน การประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบและชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงาน การอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงาน การระดมให้ชุมชนสนับสนุนช่วยเหลือเกี่ยวกับกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนจัดหาปัจจัยพื้นฐานให้แก่เด็กนักเรียน

ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมกัน ทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเป็นการสร้างพื้นฐานการศึกษาให้แก่เด็กเล็ก ที่จะให้มีการสานเสริม การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม จนเป็นที่ยอมรับในศักยภาพของ การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการบริหารแบบการมีส่วนร่วมจึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะจะทำให้สามารถขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปสู่มาตรฐานการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนของสังคม ภายใต้ทักษะ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้เกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดความพร้อมใจที่จะร่วมมือในการจัดการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กให้ก้าวหน้าต่อไป^{๕๒}

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและชุมชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน และชุมชนสามารถดำเนินการได้ในรูปแบบต่อไปนี้

- ๑) การเป็นคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ๒) การวางแผนพัฒนาศูนย์ฯ
- ๓) การเป็นวิทยากรที่ปรึกษา
- ๔) การประชุมและร่วมกิจกรรม
- ๕) การเป็นคณะกรรมการผู้ปกครอง
- ๖) การส่งเสริมการศึกษา สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ทางการศึกษา
- ๗) การจัดแหล่งการเรียนรู้
- ๘) การสร้างระบบเครือข่ายพัฒนาศูนย์ฯ
- ๙) การเป็นแบบอย่างที่ดีในจริยธรรม คุณธรรม และวิชาชีพ

การสร้างความสัมพันธ์สร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน ผู้ปกครองสามารถทำได้ ดังนี้

- ๑) แจกข่าวสารานุสรณ์ ติดต่อ ประสานงาน

^{๕๒}กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๕๑), หน้า ๔๖.

- ๒) แฉงการพัฒนากการของเด็ก
- ๓) ประชุมชี้แจง (ปฐมนิเทศผู้ปกครอง)
- ๔) ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ ฯ
- ๕) การเยี่ยมบ้าน

๖) การศึกษานอกสถานที่จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ฯลฯ

นอกจากนี้ครูควรมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์กับบ้านและชุมชน ดังนี้

๑) เยี่ยมเยียนปรึกษาหารือขอคำแนะนำจากพ่อแม่ ผู้ปกครองและองค์กร ประชาชน ต่างๆ เช่น กรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นต้น ตลอดจน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ฯ เชิญชวนผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๒) ส่งเสริมผู้ปกครองให้มีความรู้เพิ่มเติม เช่น จัดทำบอร์ด หรือมุมหนังสือเพื่อ ส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละวัยทั้งในเรื่องสิทธิ เด็ก และเรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จัดมุมหนังสือนิทานสำหรับผู้ ปกครองให้ผู้ปกครองได้ยืมไปอ่านให้เด็กได้รับฟัง เป็นต้น

๓) เยี่ยมเยียนเด็กเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยขาดเรียนให้คำแนะนำผู้ปกครองในการ ตรวจตราและการป้องกัน

๔) ร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านเพื่อจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น จัดงานวันแม่ งานวันเด็ก

๕) ร่วมประชุมคณะกรรมการการพัฒนาการของเด็กในองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน ตำบล เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก

๖) ศึกษาหาความรู้ในเรื่องพัฒนาเด็กเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดู ได้อย่างเหมาะสมตามวัย

๗) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ควรดำเนินการตามแนวทางต่างๆ ดังนี้^{๕๓}

๑) จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วม บริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ

๒) จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเป็นระยะ ๆ เพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และชุมชน

^{๕๓}กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖.

๓) มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่างๆ ได้ โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก

๔) มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่างๆ ของชุมชน สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

๕) จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่างๆ ของหน่วยงานดังนี้

(๑) การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๒) การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล

(๓) การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรภาครัฐ

(๔) การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิหรือมีผู้อุทิศ

๖) จัดอบรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทางและแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ

๗) จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในลักษณะไตรภาคี ๓ ฝ่าย จากภาคส่วนต่างๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๕๔}

สรุปได้ว่า การดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ควรมีการประชุมชี้แจงให้ราษฎรในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่น

๒.๔ สภาพบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลวังอ่าง

๑. ประวัติความเป็นมาของตำบลวังอ่าง

ในอดีตกาลนานมาแล้วมีเรื่องเล่าสืบทอดต่อกันมาว่าในสมัยที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชครองเมืองนครศรีธรรมราชอยู่นั้นได้มีทหารรับใช้ผู้ใกล้ชิดคนหนึ่งที่มีชื่อว่าขุนราม ต่อมาขุนรามได้ไปแอบรักใคร่ชอบพอกับนางสนมคนหนึ่งที่มีชื่อว่า นางพริ้ม และต่อมานางพริ้มก็เกิดตั้งท้องขึ้นมา ทั้งสองจึงแอบหนีออกจากพระราชวังเพราะกลัวความผิดเพราะโทษนั้นก็คือการประหารชีวิต ทั้งสองจึงพากันหลบหนีโดยมาลงเรือแจวที่อำเภอปากพนังและขึ้นฝั่งที่ท่าเรืออำเภอชะอวด เมื่อทั้งสองแอบหนี

^{๕๔} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๖.

ออกมาแล้ว ความทราบถึงพระเจ้าศรีธรรมโศกราชผู้เป็นเจ้าเมือง จึงสั่งให้ทหารออกติดตามจับตัว และประหารชีวิตเสีย และเมื่อขุนรามและนางพริ้มขึ้นฝั่งที่ท่าเรืออำเภอชะอวดก็บุกป่าหลบหนี เดินทางไปพักที่กระท่อมร้างแห่งหนึ่ง เมื่อเข้าไปพักในกระท่อมก็กลัวว่าชาวบ้านในบริเวณนั้นจะเห็น จึงหักกิ่งไม้เสียบไว้ที่ประตูเพื่อทำเครื่องหมายบอกให้ชาวบ้านที่ผ่านไปมาแถวนั้นว่าไม่มีใครอยู่ในกระท่อม (บริเวณดังกล่าวเรียกกันว่าบ้านจุกตุ) ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็นบ้านตุ๊กตุ ต่อมาได้ทราบว่าข่าวจากชาวบ้านมีทหารติดตามมาจึงรีบเดินทางเพื่อไปบ้านป่าพะยอม อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยเดินทางผ่านมาทางเขาพระทองและพักที่นั่นเป็นเวลาหนึ่งคืนรุ่งเช้าจึงออกเดินทางต่อ เมื่อเดินทางมาระยะหนึ่งก็ได้พบกับนายเดชที่ตอนควายฝูงเพื่อไปเหยียบที่นา ขุนราม ซึ่งไม่คุ้นเคยกับเส้นทางจึงออกไปตักกรอยู่ข้างหน้าเพื่อถามทางโดยปักหมอกชัยที่ถือติดกับตัวแล้วขึ้นไปยังบนปลายหมอก เมื่อนายเดชตอนควายฝูงเข้ามาใกล้ขุนรามจึงร้องตะโกนถามว่าป่าพะยอมไปทางไหน นายเดชเมื่อได้ยินเสียงและเห็นว่ามีคนดักหน้าอยู่ ก็บอกควายฝูงให้หยุดอยู่กับที่และเห็นขุนรามนั่งบนปลายหมอกเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถเราก็เป็นศิษย์ที่มีครูจึงปักไม้เรียวที่ไล่ควายบนพื้นแล้วขึ้นนั่งปลายไม้เรียว พุดจาถามไถ่เป็นที่เข้าใจและเห็นว่ามีความสามารถเท่าเทียมกันทั้งสอง จึงร่วมตกลงเป็นเกลือกกัน เมื่อขุนรามทราบว่าทางไปป่าพะยอมไปทางใดก็ออกเดินทางต่อ (บริเวณดังกล่าวเรียกว่าบ้านลาไม หมายถึง การลามิตรไมตรี) โดยผ่านลานข่อยและในเวลานั้นขุนรามก็ได้เกิดเป็นไข้ป่า ทหารที่ติดตามมาก็ตามมาทันจนมีการต่อสู้กันเกิดขึ้น แต่ขุนรามสู้กับทหารไม่ไหวเพราะพิษไข้ จึงถูกจับตัวได้ (บริเวณดังกล่าวเรียกว่าบ้านโคกคลาน หมายถึง การสู้รบกันอย่างหนักจนหมดแรงจนถึงกับคลาน) ทหารจึงเข้าไปขออนุญาตจับตัวขุนรามและภรรยา ทั้งสองจึงยอมจำนนให้จับตัว ทหารจึงนำตัวทั้งสองไปประหารชีวิต โดยเลือกเอาบริเวณทางสี่แพร่ง (ทางสี่แยก) เมื่อได้บริเวณที่จะประหารทหารก็ได้ตีเกาะเพื่อบอกกล่าวให้ชาวบ้านทราบว่าจะมีการประหารชีวิต บริเวณดังกล่าวเรียกว่าบ้านเกาะร้าวหมายถึง การตีเกาะบอกกล่าวของทหาร) เมื่อได้ฤกษ์ยามเวลาก็นำบุคคลทั้งสองเข้าหลักประหารชีวิต โดยนำอ่างทองมารับโลหิตของขุนราม และนำอ่างเงินมารับโลหิตของนางพริ้ม เพราะพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกล่าวอย่าให้โลหิตทั้งสองตกเปื้อนรดแผ่นดิน และให้นำศีรษะของทั้งสองตัดไปเสียบประจาร ทหารจึงนำศีรษะของทั้งสองไปเสียบประจารไว้ที่บริเวณใกล้ ๆ กับหลักประหารโดยใช้ไม้ไผ่ตงปักเอาปลายลงแล้วนำศีรษะของทั้งสองไปเสียบไว้(บริเวณดังกล่าวเรียกว่าบ้านไม้เสียบ หมายถึง การเสียบศีรษะประจาร) และนำอ่างทั้งสองปล่อยให้ ลอยไปตามกระแสน้ำ อ่างทั้งสองไหลลอยไปเป็นเวลา ๗ วัน ๗ คืน และลอยไปติดซังดักปลาของชาวบ้าน อ่างทั้งสองใบจึงจมลงที่วังวนน้ำลึกก่อนจมได้มีฝนตกหนักและลมแรงแต่เมื่ออ่างได้จมหายไปเหตุการณ์ก็เป็นปกติ หลังจากนั้นเมื่อถึงวันพระ ไม่ว่าจะเป็น ๘ คำและ ๑๕ คำ จะมีอ่างสองใบลอยขึ้นเหนือน้ำให้ชาวบ้านเห็นเป็นประจำทุกๆ เดือน ชาวบ้านมองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อเกิดความทุกข์ร้อนใจก็ไปบนบานขอความช่วยเหลือและก็จะได้รับผลตามรารณาทุกประการ ต่อมาเมื่อนายเดชทราบว่ามิตรสหายถูกประหารชีวิต จึงออกบวชและกลายเป็นเสือ ชาวบ้านจึงได้ตั้งศาลาไว้ที่ท่าหน้า เพื่อเป็นที่สักการบูชาขุนรามและนางพริ้ม จึงได้ขนานนามบริเวณนั้นว่า บ้านวังอ่าง ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ และตั้งศาลาไว้ที่บ้านลาไม ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ของตำบลวังอ่างตั้งแต่บัดนั้นมาถึงปัจจุบัน^{๕๕}

^{๕๕} <http://www.wangang.go.th/history.php>, สืบค้นเมื่อ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘.

๒. ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลวังอ่างเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอชะอวดตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของตัวอำเภอระยะห่างจากอำเภอประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

ทิศเหนือเป็นพื้นที่ของหมู่ที่ ๓ จดเขตตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด

ทิศใต้เป็นพื้นที่ของหมู่ที่ ๔,๗ จดเขตตำบลเกาะขันธุ์ อำเภอชะอวด และตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ของหมู่ที่ ๑ จดเขตตำบลเกาะขันธุ์ อำเภอชะอวด

ทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ของหมู่ที่ ๒,๕,๖,๘,๙ จดเขตตำบลในเตา อำเภอรัษฎา จังหวัดตรัง และตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช^{๕๖}

๓. การปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลวังอ่างมีจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๙ หมู่บ้าน^{๕๗}

หมู่ที่ ๑ บ้านวังอ่าง	นายบุญยืน	ไชยเดช	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๒ บ้านลาไม	นายไพโรจน์	ขุนพลช่วย	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๓ บ้านหนองบัว	นายสุพจน์	รัตนพันธ์	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๔ บ้านท่าไทร	นายสานิตย์	เอื้อบำรุงเกียรติ	กำนัน
หมู่ที่ ๕ บ้านวังหอน	นายชัยรัตน์	เทพจันทร์	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๖ บ้านควนมิตร	นายสมโชค	ชำเอียด	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๗ บ้านเกาะร้าว	นายเริงศักดิ์	จอนด้วง	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๘ บ้านควนมีชัย	นายสุทิน	ทองเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๙ บ้านควนไม้บ้อง	นายไสว	สายนาค	ผู้ใหญ่บ้าน

๔. สภาพทางสังคม

๔.๑ ข้อมูลสถานศึกษา^{๕๘}

- โรงเรียนมัธยมขยายโอกาส	จำนวน ๑ แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	จำนวน ๙ แห่ง
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	จำนวน ๑ แห่ง
- โรงเรียนประถมศึกษา	จำนวน ๖ แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน ๕ แห่ง

^{๕๖} องค์การบริหารส่วนตำบลวังอ่าง, แผนพัฒนา ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐), (นครศรีธรรมราช: มปท, ๒๕๕๖), หน้า ๒๖.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

ตารางที่ ๒.๑ จำนวนนักเรียนประถมศึกษา จำแนกตามโรงเรียน

รายชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)							รวมทั้งสิ้น
	อนุบาล	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	
๑. โรงเรียนบ้านหนองบัว	๒๖	๑๓	๑๕	๑๐	๑๑	๑๔	๑๕	๑๐๔
๒. โรงเรียนบ้านท่าไทร	๖๑	๒๖	๒๕	๒๕	๒๐	๓๕	๓๒	๒๒๔
๓. โรงเรียนบ้านหนองนทรี	๔๐	๑๔	๘	๑๒	๑๐	๑๒	๑๔	๑๑๐
๔. โรงเรียนบ้านควนมิตร	๓๘	๑๕	๑๙	๑๙	๑๘	๑๗	๑๓	๑๓๙
๕. โรงเรียน ตชด.บ้านควนมิชัย	๔๔	๘	๑๓	๑๙	๑๐	๑๐	๒๑	๑๒๕
๖. โรงเรียนบ้านวังหอน	๒๘	๗	๖	๓	๗	๙	๓	๖๓
๖. โรงเรียนบ้านวังหอน	๒๘	๗	๖	๓	๗	๙	๓	๖๓
รวม	๒๓๗	๘๓	๘๖	๘๘	๗๖	๙๗	๙๘	๗๖๕

ตารางที่ ๒.๒ จำนวนเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวนนักเรียน (คน)		รวม
	ชาย	หญิง	
๑. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าไทร	๓๕	๒๖	๖๑
๒. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองใหม่	๒๔	๑๘	๔๒
๓. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านควนมิตร	๑๘	๒๕	๔๓
๔. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านควนมิชัย	๒๘	๑๐	๓๘
๕. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังหอน	๑๒	๑๑	๒๓
รวม	๑๑๖	๘๙	๒๐๗

๔.๒ สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์ จำนวน ๔ แห่ง
- มัสยิด จำนวน ๓ แห่ง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

อนุรักษ์ มาสเนตร^{๕๙} ศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัยของสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ พบว่า การดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตบางซื่อ มีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สุพรรณิ วรรณเพชร^{๖๐} ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โรงเรียนในเครือมหาวิทยาลัย พบว่า ผู้ปกครองที่มีสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังจำแนกตามอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๕

กิตติ กรองทอง^{๖๑} ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการแตกต่างกัน

วัชรภรณ์ พยัคฆ์เมธี^{๖๒} ได้ศึกษาเรื่องความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

มามี โชติมา^{๖๓} ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก

^{๕๙}อนุรักษ์ มาสเนตร, “ศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตบางซื่อ”, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒), หน้า ๕๘.

^{๖๐}สุพรรณิ วรรณเพชร. “การศึกษาสภาพความเป็นจริงของความคาดหวังเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยตามความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโรงเรียนเครือมหาวิทยาลัย”, ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๘๓.

^{๖๑}กิตติ กรองทอง, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐), หน้า ๖๔.

^{๖๒}วัชรภรณ์ พยัคฆ์เมธี, “การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๗๔

^{๖๓}มามี โชติมา, “การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร”, ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๕๔.

นิภา รักผกาวงศ์^{๖๔} ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนยอแซพวิทยา อำเภอใหม่ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามอาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕

วันดี เกตุบุรม^{๖๕} เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดเมืองพัทยา จำแนกตามอาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕

พลเสน และคณะ^{๖๖} ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อโนมา แซ่โจ้ว^{๖๗} ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อ การจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลสองภาษาในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลสองภาษาใน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

นิภาพรรณ หงส์ชูเกียรติ^{๖๘} ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการมี ส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาล พบว่า ผู้บริหารและ ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้างใน ๓ ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครองและด้านการติดต่อสื่อสาร สำหรับด้านการช่วยเหลือและการ สนับสนุนที่มี การปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การรับบริจาคสิ่งของวัสดุเหลือใช้และเงินทุน การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ตกแต่งสถานที่ เข้าร่วม ช่วยเหลือกิจกรรม

^{๖๔}นิภา รักผกาวงศ์, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนยอแซพวิทยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี”, *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๓.

^{๖๕}วันดี เกตุบุรม, “การมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา”, *ปริญญานิพนธ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕), หน้า ๖๒.

^{๖๖}พลเสน และคณะ, “ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษา ปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี,” *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๓), หน้า ๙๕.

^{๖๗}อโนมา แซ่โจ้ว, “การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลสองภาษาในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓), หน้า ๘๘-๘๙.

^{๖๘}นิภาพรรณ หงส์ชูเกียรติ, “สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาล”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์, ๒๕๔๔), หน้า ๕๖.

ต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การเป็นผู้ช่วยดูแลเด็กในชั้นเรียน และการจัดหา สื่อประกอบการเรียนรู้ สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านกิจกรรม การให้ความรู้ผู้ปกครองและการติดต่อสื่อสาร มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการพัฒนาเด็ก และระดับมากที่สุดในด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน ได้แก่ การร่วม บริจาคสิ่งของวัสดุเหลือใช้ และเงินทุน การช่วยเหลือผู้ดูแลเด็กและกิจกรรมต่าง ๆ การจัดหาสื่อ ประกอบการเรียนรู้ การร่วม เป็นกรรมการประสานการทำงานระหว่างบ้านและศูนย์ การให้ ข้อเสนอแนะในการกำหนดอัตรา ค่าใช้จ่าย การใช้บริการศูนย์ การร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อม ตกแต่งอาคารสถานที่ และจัดหางาน พิเศษเพื่อหารายได้บำรุงศูนย์ และพบว่าปัญหาการมีส่วนร่วม ในด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง และการติดต่อสื่อสาร คือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาและไม่ให้ ความสำคัญในการพัฒนาเด็ก ส่วนปัญหา ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน คือ ผู้ปกครองมีฐานะ ยากจน สำหรับปัญหาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่พบในการพัฒนาเด็ก คือ การขาดสื่ออุปกรณ์และ การที่ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการ พัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม สำหรับด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือ คือ การขาด งบประมาณ

บุญยิ่ง เทคน้อย^{๗๐} ได้ทำ การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและความต้องการในการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามทศนะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัด นครราชสีมา พบว่า กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา มีความ ต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับมาก

ประเมษฐ์ กิ่งไก่อ และคนอื่นๆ^{๗๑} ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ศูนย์ส่งเสริม และพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ร่วมดำ เนินงานในศูนย์และความ เกี่ยวข้องกับเด็ก ส่วนเพศ รายได้และความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในศูนย์ ไม่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในศูนย์ สำหรับการพัฒนาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานในศูนย์ ได้แก่ การพัฒนาโดยรวม การวางแผนและการแก้ไขปัญหา การสร้าง ทีมงาน การพัฒนาระหว่างกลุ่ม และการติดตามและประเมินผล

เยาวนุช ทานาม^{๗๒} ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสอนภาษาจีน พบว่า ผู้ปกครองที่ มีระดับการศึกษาและ

^{๗๐}บุญยิ่ง เทคน้อย, “การศึกษาสภาพและความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตาม ทศนะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕), หน้า ๙๘-๙๙.

^{๗๑}ประเมษฐ์ กิ่งไก่อ และคนอื่นๆ, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็ก วัยเตาะแตะ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร”, *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, ๑๑(๖๗), (พฤศจิกายน – ธันวาคม ๒๕๔๕), หน้า ๘๐๙-๘๒๕.

^{๗๒}เยาวนุช ทานาม, “การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสอนภาษาจีน”, *วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗), หน้า ๘๑-๘๓.

อาชีพแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) สำหรับผู้ปกครองที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจ (รายได้ต่อเดือน) แตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

น้ำทิพย์ เสือสารรัตน์^{๗๓} ได้ทำ การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอนุบาล ๓ ฐานะ คือ ๑) ในฐานะผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ปกครองอาสาในกิจกรรมพิเศษ ๒) ในฐานะผู้เสริมประสบการณ์แก่นักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยการรักการอ่าน โดยการจัดหาหนังสือภาพ ดูแลและแนะนำให้เด็กทำการบ้าน แนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ ๓) ในฐานะผู้สนับสนุนสถานศึกษา ผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนในเรื่องการทำความเข้าใจและให้ความร่วมมือตามข้อกำหนดของโรงเรียน สำหรับปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเกิดจาก ๑) ผู้ปกครองไม่มีเวลา ๒) ไม่ได้รับแจ้งข่าวสารข้อมูล และ ๓) ผู้ปกครองไม่ทราบความต้องการของโรงเรียน

สุภาพร สุวรรณศรีนนท์^{๗๔} ได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในเขตบางกอกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ ผลการวิจัยพบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ เสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และสังคม ด้านสติปัญญา และด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองเด็ก ปฐมวัยที่มีอาชีพและวุฒิการศึกษาต่างกันมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก ปฐมวัย ๔ ด้าน โดยรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันเกือบทุกด้าน สำหรับการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองกับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเสริมสร้าง พัฒนาการเด็กปฐมวัย ๔ ด้าน โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางลบ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา^{๗๕} ได้ศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเด็กปฐมวัย โดยศึกษาในสถานเลี้ยงดูเด็ก/โรงเรียนอนุบาล จำนวน ๗๔ แห่ง ทั่วประเทศ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียนน้อย เป็นการเข้าร่วมเฉพาะกิจกรรม ที่จำเป็น และชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับทางโรงเรียนเป็น บางครั้งในด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสังกัด ภาวะเศรษฐกิจของ

^{๗๓}น้ำทิพย์ เสือสารรัตน์, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๗๕.

^{๗๔}สุภาพร สุวรรณศรีนนท์, “บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในเขตบางกอกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓”, **วารสารวิจัยทางการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๙-๑๑๐.

^{๗๕}สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ด้านการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๐), หน้า ๕๖.

ประเทศที่ไม่เอื้อให้ผู้ปกครองมาดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด และทำให้ ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในการพัฒนาคุณภาพเด็ก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา^{๗๖} ได้ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง ร้อยละ ๗๔.๖ ไม่ค่อย เข้าใจและไม่มี ความเข้าใจเลย ร้อยละ ๑๓.๓ มีเพียงร้อยละ ๑๒.๑ ที่มีความเข้าใจมาก แหล่งข้อมูลที่ ทราบเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มาจากสถานศึกษาแจ้งให้ทราบ โดยบทบาท การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการส่งเสริมสนับสนุนการ เรียนรู้ของ ผู้เรียน การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และการสนับสนุนทุนทรัพย์และแรง ตามลำดับสำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การร่วมแสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษา แนะนำ พัฒนาการจัดการเรียนรู้และร่วมวางแผนจัดหาแหล่งเรียนรู้ ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในรูปแบบของการร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดการสอดส่องดูแล พฤติกรรมของผู้เรียนและการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะร่วมจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการ เรียนรู้ สนับสนุนเงิน/ ทรัพยากร/แรงงาน/วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

ภัทราภรณ์ นันทวงศ์^{๗๗} ซึ่งพบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพรับราชการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาก ที่สุด เช่นเดียวกับ

เยาวนุช ทานาม^{๗๘} ซึ่งพบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการและ รัฐวิสาหกิจ มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมากกว่าผู้ปกครองที่มี อาชีพรับจ้าง และจากการวิจัยเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเสริมสร้าง พัฒนาการเด็กปฐมวัยในเขต บางกอกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ และสังคม ด้านสติปัญญา และด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการ เสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยสูงกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้างหรือพนักงานบริษัท และผู้ปกครองที่มีอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน

^{๗๖}สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ด้านการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค, ๒๕๕๐), หน้า ๖๔.

^{๗๗}ภัทราภรณ์ นันทวงศ์ “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน สังกัดเทศบาล นครลำปาง” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๓), หน้า ๘๕.

^{๗๘}เยาวนุช ทานาม, “การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสอนภาษาจีน” **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๘๕.

สุภาพร สุวรรณศรีนนท์^{๗๙} การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จำแนกตามรายได้ ต่อเดือนพบว่าผู้ปกครองกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อภิญา เวชชัย^{๘๐} กล่าวว่าบทบาทของ สถานศึกษาในการส่งเสริมและระดมความร่วมมือของพ่อแม่ ผู้ปกครองมีความสำคัญยิ่ง เพราะใน โรงเรียนและสถานศึกษาจะมีบทบาทในการ กระตุ้น ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น ดังนั้นจึง เห็นได้ว่าสถานศึกษาต่างให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองทุกระดับ เพื่อพัฒนา การศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน : ศึกษากรณีเฉพาะตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

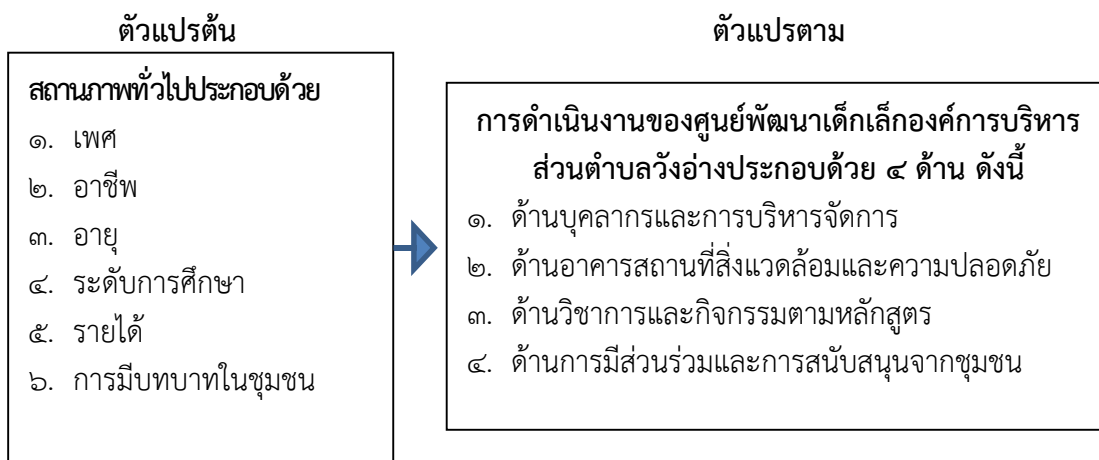
ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพระดับการศึกษา รายได้ และการมีบทบาทในชุมชน

ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลวังอ่าง อำเภอ ชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านการมีส่วนร่วมและ การสนับสนุนจากชุมชน

^{๗๙}สุภาพร สุวรรณศรีนนท์, “บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็ก ปฐมวัยในเขตบางกอกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓”, วารสารวิจัยทางการ ศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๙.

^{๘๐}อภิญา เวชชัย, “การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗.

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบตามแนวคิดดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย